
Statuia poetului Andrei Mureșanu la Bistrița. Cronologie documentară

Mircea Gelu BUTA
Adrian ONOFREIU

Cuvinte cheie: Bistrița, Andrei Mureșanu, Corneliu Medrea, transfer.

Mots-clés : Bistrița, Andrei Mureșanu, Corneliu Medrea, monument de forum public, transfert.

Deși Bistrița și-a definit de-a lungul timpului un aspect urbanistic deosebit, datorită patriciatului său înstărit, ce cunoștea noutățile europene ale momentului, orașul nu a prezentat din punct de vedere estetic nici o compoziție decorativ-statuară. Probabil, sașii bistrițeni considerau că silueta masivei biserici gotice care domină ansamblul arhitectural din Piața Centrală a orașului reprezenta singurul monument votiv ce merita cu adevărat să fie admirat.

A căzut în sarcina primului primar român al orașului, avocatul Corneliu Mureșanu, ca la mijlocul secolului al XX-lea, cu toată opoziția sașilor, care în septembrie 1934 chiar au asediat primăria, să revigoreze planul edilitar al orașului. Dacă în perioada ce a urmat s-a reușit finalizarea construirii bisericii ortodoxe cu hramul „Sfinții Trei Ierarhi”, de pe strada Alexandru Odobescu, în stilul arhitecturii neobizantine, în toamna anului 1935, românii bistrițeni au izbutit să pună piatra de temelie a unui impunător monument închinat poetului Andrei Mureșanu. Comitetul de inițiativă, în frunte cu deputatul Victor Moldovan, a convins autoritățile orașului că cel mai bun loc pentru amplasarea monumentului era Piața Unirii, centrul activității culturale și politice a românilor bistrițeni.

1. Turnarea pietrei de temelie

Aflăm din presa vremii că ceremonia punerii pietrei de temelie a avut loc duminică, 15 septembrie 1935, în prezența localnicilor, a delegației Primăriei orașenești și a strănepoților poetului. Slujba religioasă a fost oficiată de șase preoți, răspunsurile fiind date de Corul bisericesc unit, dirijat de prof. Ioan Bucur. Primul a luat cuvântul protopopul Ioan Petringel, spunând, printre altele: „Românul are o datină păstrată din tată în fiu, ca nici o faptă frumoasă să nu înceapă fără ajutorul lui Dumnezeu. Așa și acum, când punem piatra fundamentală statuii lui Andrei Mureșianu, nu putem înfăptui această operă măreață fără să nu fi cerut ajutorul dumnezeiesc. Prin ridicarea statuii, a cărei inițiativă a fost luată de dl deputat Victor Moldovan, se eternizează memoria marelui poet național Andrei Mureșianu. Nouă, bistrițenilor, ni-i scumpă această amintire, fiindcă Andrei Mureșianu s-a născut și a crescut în Bistrița. De aici a adus cu sine dragostea față de neamul românesc și dorul de libertate. Acestor sentimente le-a dat cea mai fericită expresie în poezia „*Deșteaptă-te, române!*”! Într-înșă poetul, asemenea unui arhanghel, cheamă pe români la o nouă viață, le poruncește să se unească în cugete și simțiri, ca să formeze o armată puternică, în fruntea căreia să se pună preoții cu crucea în mână și să rupă lanțurile robiei. Acest răsunet, care și astăzi își are valoare prin adevărul și puterea cu care a fost creat, a fost singura mângâiere a generațiilor din trecut. Cu el au trăit bătrânii noștri, cu el ne-am născut și noi. Iată de ce trebuia ca poetul care ne-a deșteptat la viață să-și aibă o statuie, mai cu seamă în locul său de naștere. Ne facem, prin urmare, o sfântă datorie față de marele profet Andrei Mureșianu, astăzi când punem această piatră fundamentală, care va fi o podoabă a Bistriții și un imbold pentru toate generațiile de români de pe aceste meleaguri, de a cunoaște trecutul nostru istoric și de a preamări pe oamenii noștri mari. Este și un titlu de mândrie pentru orașul Bistrița ridicarea acestei statui, pentru că înaintea altor orașe, el poate să realizeze această operă, pe când oameni din alte localități n-au reușit să înfăptuiască această realizare. Cu această ocazie, să ne aducem aminte și de învățăturile ce se desprind din

Mircea Gelu BUTA, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, Facultatea de Teologie Ortodoxă, e-mail: butamircea@yahoo.com
Adrian ONOFREIU, Arhivele Naționale, Serviciul Județean Bistrița-Năsăud, e-mail: adrianonofreiu@yahoo.com

versurile poeziei „*Deșteaptă-te, române!*”, când ne spune: „*Români din patru unghiuri, acum ori niciodată / Uniți-vă în cuget, uniți-vă-n simțiri!*”! Să ne unim deci sufletele pentru a putea duce la bun sfârșit lucrarea începută și să ni-l însușim pe Andrei Mureșianu ca poetul nostru, al tuturor românilor¹.

Din discursul deputatului Victor Moldovan, inițiatorul proiectului, reținem evocarea unor scene tulburătoare din trecutul plin de suferințe al românilor bistrițeni. „Într-un document din arhiva Guvernului transilvan din Cluj se spune că, în anul 1713, magistratul din Bistrița a hotărât, cu consimțământul unanim al Colegiului de o sută, ca valahii care locuiesc la stupine și în împrejurimile orașului să fie alungați pentru vecie din lăuntru orașului, precum și de la stupini, iar dacă la data de 1 iunie s-ar găsi pe aici vreun valah, casa aceluia să fie arsă până în temelie, după vechiul obicei. Aceștia să meargă la conașionalii lor de pe Valea Someșului și acolo să locuiască”². În continuare, acesta a povestit cum magistratul orașului a trecut la executarea hotărârii, astfel că mulți locuitori români ai Bistriței au fost nevoiți să se refugieze pe Valea Someșului sau în Moldova. „...Zece ani mai târziu, românii de pe teritoriul orașului Bistrița au fost împiedicați să-și ridice un locaș de rugăciune; nici toaca n-o puteau bate și nici morții n-aveau unde să-și îngroape. La fel, în anul 1762, magistratul orașului i-a oprit să-și construiască un paraclis în Hrube și să aibă un turn, unde să-și pună clopotele. Numai după multe frământări au putut românii să-și facă o biserică, adusă din Bistrița Bârgăului, în care s-a slujit o sută de ani, ajungând, în sfârșit, să aibă frumoasa biserică de azi. Din aluatul acestor suferințe și din sângele nobililor mara-mureșeni a fost format Andrei Mureșianu, în sufletul căruia a clocotit dorul de libertate și dreptate. Împotriva asupritorilor s-a ridicat el, când a strigat „*Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte!*”! Cât de mare durere îi cauzau asupririle la cari era supus neamul nostru și cât de mult îl îngrijora viitorul poporului român se vede din ultima strofă a unei poezii, în care spune: „*Dorire-aș după moarte / Să-nviu la zeci de ani / Și-atunci să văd ce soarte / Au frații mei Români!*”. Astăzi, visul lui Andrei Mureșianu e împlinit. Pe meleagurile acestea e stăpânire românească, iar la conducerea orașului Bistrița sunt români. Prin statuia ce se va ridica pe locul acesta, Andrei Mureșianu va fi pururea între românii bistrițeni. Cu ochii lui sufletești va vedea cum poporul român s-a deșteptat la o viață nouă și-i va fi un puternic îndemn pentru a munci, să ajungă la locul de cinste ce-l merită în rândul popoarelor culte”³.

În încheiere, preotul Ioan Sângeorzan a dat citire „actului fundațional”, pe care deputatul Victor Moldovan l-a așezat în temelie statuii, intitulat *Memoriei lui Andreiu Mureșan*: „Această statuie a fost turnată în bronz de profesorul sculptor Cornel Medrea⁴ din București în anul 1934, al patrulea an de glorioasă domnie a Majestății Sale Regelui Carol al II-lea, la inițiativa și neobosita străduință a dlui Victor Moldovan, deputat de Năsăud. Prin acest monument s-a tradus în fapt dorința românilor din acest ținut, de a se eterniza memoria poetului deșteptării noastre, tocmai în localitatea unde acesta s-a născut și a copilărit. Lucrările pentru așezarea statuii, a cărei turnare în bronz s-a plătit din fondurile adunate de d-l. deputat Victor Moldovan, au început în ziua de 2 septembrie 1935. Sfințirea pietrii fundamentale a fost oficiată de protopopul român unit al Bistriței, Ioan Petringel, asistat de preoții de la biserica română greco-catolică locală: Vasile Tătaru, Ioan Sângeorzan, Aurel Bungărdean, Ioan Boteanu, Teodor Macrea și Victor Cotoc. Semnează din partea Comitetului de inițiativă: președinte, Victor Moldovan, vicepreședinte, Ioan Petringel, secretar, Ioan Sângeorzan, membri: Ștefan Lupu, Ghițu Matheiu, Ioan Sas, Ioan Bozga, Mihail Encean, Toma Toader, Vasile Sângeorzan, Pavel Urs a Goroaii, Aurel Filimon, polițaiul orașului - Nicolae Pop Baldi”⁵. Fanfara românească a încheiat ceremonia interpretând „*Deșteaptă-te, române!*”!

Din păcate, din cauza vrajbei politice, în anii următori soclul de piatră pe care urma să fie amplasată statuia lui Andrei Mureșianu a rămas gol, iar lucrarea din bronz a sculptorului Cornel Medrea a zăcut în curtea casei deputatului Victor Moldovan⁶. Faptul era consemnat și în presa vremii. În articolul „Pentru un ctitor al unității

1 „Săptămâna”, Bistrița, anul VIII, nr. 269, 22 septembrie 1935, p. 1.

2 *Ibidem*, p. 2.

3 *Ibidem*.

4 Cornel Medrea (născut la 8 martie 1888 în comuna Miercurea, județul Sibiu – decedat la 25 iulie 1964, la București) a fost sculptor și profesor de sculptură la Academia de Arte Frumoase din București, membru corespondent al Academiei Române. A expus în repetate rânduri la Saloanele Oficiale din București, la Bienala din Veneția și la multe alte manifestări artistice din străinătate (Barcelona, Paris, New-York). Cornel Medrea a practicat toate genurile sculpturii, printre lucrările sale cele mai apreciate numărându-se *Dragoș Vodă și Zimbrul*, *Cultura*, *Atlas*, *Pescarii*, *Victorie*, etc.

5 „Săptămâna”, anul VIII, nr. 269, 22 septembrie 1935, p. 2.

6 *Victor Moldovan. Memoriile unui politician din perioada interbelică*, editori, Mircea Gelu Buta, Adrian Onofreiu, Ed. Presa